

BETON

KULTURNO PROPAGANDNI KOMPLET BR. 173, GOD. XI, BEOGRAD, UTORAK, 19. JUL 2016.

Redakcija: Miloš Živanović, Saša Ćirić; Font Mechanical: Marko Milanković; E-mail: beton@danas.rs, redakcija@elektrobeton.net; www.elektrobeton.net; Sljedeći broj izlazi 16. avgusta

MIXER

Piše: Mirnes Sokolović

POVRATAK DIOSKURA

Vladimir Kecmanović i Dejan Stojiljković, (po A. Jerkovu, trenutno) dvojica vodećih srpskih pisaca, objavili su još jednu knjigu u četiri ruke i dva mozga. Nakon što su oživjeli Ivu Andrića u *Kainovom ožiljku*, ovog puta su bili inventivni i nadmašili sami sebe, napisavši knjigu o Stefanu Nemanji koja podsjeća na slikovnicu. Ne treba izgubiti iz vida da je ovo, međutim, samo početak, samo prvi dio trilogije o dječaku koji je postao ratnik, krajem godine ćemo dočekati da taj ratnik postane državnik, a onda (po redu) da se državnik iščauri u sveca, ako pričekamo treći dio trilogije.

Ovaj književni projekat, kako priznaju, rodio se tako što je odlučeno snimanje serije pod vođstvom Dragana Bjelogrića, tako je bilo važno da se tekst ne baci. Štampa je prenijela da će, sa pola mozga i u jedan glas, tako izbaciti tri toma, a prvi tom pod naslovom „Nemanjići. U ime oca“ (uslijediće sigurno i tomovi u ime sina, i duha sventago) broji sedamdesetak stranica, zajedno sa ilustracijama. Da ne bismo sudili po kvantitetu, napomenimo da se ovo historiografska bajka otvara u prepoznatljivom ritmu, čak i kad u tim prvim redovima plete jedna vizija samog Nemanje Zavidovića, koji na početku knjige vidi grad:

*Grad svih gradova!
Carski grad!
Konstantinopolj.
Na Bosforu.
Koji spaja vode dva mora.
U vodu koja je ista.
I jedna.*

Došavši u Konstantinopolj, da prisustvuje vješanju Olivera Dragogaljića, Nemanja će, dok bude gledao grad, doživjeti da pada, kao sa stepenice niz stepenicu, dok Kecmanović, u svojoj najboljoj maniri, uporno bude pritiskao enter. U konačnici, obužeće ga otkrovenje u kojem će doći do nezemaljskog zaključka da je voda dva mora ista; i jedna. Oliver Dragogaljić, odmetnik od Zavide, oca Nemanjinog, ne samo da je pljačkao, nego je spalio i jednu djevojčicu, jer je bila vještica. Dragogaljić će biti uvrijeđen što Zavidu nije došao sam da ga razbaštini i smakne, nego je poslao petnaestogodišnjaka, da se kali na njegovom slučaju. Nemanje je pročitao presudu u kojoj se kaže da je Dragogaljić počinio zločine protivu zemlje i protiv čeda koje nikom zla nije nanijelo, ali se ogriješio i o Boga i gospodara.

OČIJU I ENTERA TVOJIH DA NIJE

Osjetljivog Nemanju će, svejedno, godinama kasnije progoniti Dragogaljićeve oči, u trenutku dok se davio, te „iskolačene oči koje gledaju negde daleko, tako daleko da, ne bi li što bolje videle, pokušavaju da iskoče iz duplji, pratile su ga kao sena“. Taj andrićevski motiv se kroz ovu knjižicu uporno vraća u vidu crnjanskijevskog refrena (imitirajući i nehotično persifilirajući klasike, Stojiljković i Kecmanović daju prilog srpskoj književnosti), i osim što je blago nezgrapan, iskolačene oči prate kao sjena, blago duhovit, oči hoće da iskoče iz duplji da bi bolje vidjele, ovaj motiv, kao jedini element psihologizacije, previše se forsira, vraćajući se svako malo, pa i onda kad se budu borile sa vučjim očima Zavidinim u Nemanjinom magnovenju, i to dva puta, i onda kad Nemanju Dragogaljićeve oči ugledaju kroz oči njegova sina Gavrila. Kecman-Stojiljković, osim toga, andrićevski forsiraju i fatum, jer Nemanja svako malo osjeća „varljivost onoga što su narodi sa istoka nazivali sudbinom“. Da im motivi ne budu sasvim izraubovani, pisci će ubaciti jednu scenu sa vukom, kada se s tom zvjerkom Nemanja sretne u snu, ne uplašivši se nimalo kao pravi vladar, taj vuk će ga gledati pravo u oči, i nakon entera vučji pogled će ostati tužan, i to će biti, kako pisci izrijeком pišu, *oči njegova oca, velikog Župana Zavide, koje je tada na javi, ako je to bila java, video posledni put*. Kako su priznali, Stojiljković je zadužen za faktografiju, a Kecmanović za domišljanje, tako da sada ne smijemo biti sigurni ko je iz čijeg palca isisao ovaj detalj, ali ostaje jasno kao dan, da pisci ne bi ubuduće smjeli zasmijavati svoju publiku ovako jezovitim scenama.

Ipak, ne treba zaboraviti, kako ističe Kecman-Stojiljković, da se iz njihove knjige mogu izvući pouke, njihov Stefan Nemanja je uzoran junak. Kad odmetnik Gavrilu, Dragogaljićev sin, počne činiti zulum, Nemanja će mu poštedjeti život, čime će ga pridobiti za svoje interese. Braći koja ga ne poštuju i napadaju poručit će, da svako ko se uznosi, poniziće se, a koji se unižava, uzneće se, prije nego jednog od njih smakne u velikoj bitci, što će morati oplakati. Kad ga zatoče u keliu, dane će provoditi u molitvi, sve dok mu se jedne noći na brdu koje vidi kroz prozor ne ukaže Pobedonosac, Sveti Georgije, s kojim će Nemanja porazgovarati. Njegov

otac Zavida, dok su ga ubijali, stiskao je u ruci ikonu ovog sveca, koju će Nemanja prepoznati na vratu jednog Ugra, što je bilo dovoljno da ga na licu mjesta prekolje. Nakon što se proglasi za župana Raške, Nemanja će se popeti na vrh brda na kojem mu se ukazao Pobedonosac i napraviti veliki drveni krst.

otac Zavida, dok su ga ubijali, stiskao je u ruci ikonu ovog sveca, koju će Nemanja prepoznati na vratu jednog Ugra, što je bilo dovoljno da ga na licu mjesta prekolje. Nakon što se proglasi za župana Raške, Nemanja će se popeti na vrh brda na kojem mu se ukazao Pobedonosac i napraviti veliki drveni krst.

otac Zavida, dok su ga ubijali, stiskao je u ruci ikonu ovog sveca, koju će Nemanja prepoznati na vratu jednog Ugra, što je bilo dovoljno da ga na licu mjesta prekolje. Nakon što se proglasi za župana Raške, Nemanja će se popeti na vrh brda na kojem mu se ukazao Pobedonosac i napraviti veliki drveni krst.

otac Zavida, dok su ga ubijali, stiskao je u ruci ikonu ovog sveca, koju će Nemanja prepoznati na vratu jednog Ugra, što je bilo dovoljno da ga na licu mjesta prekolje. Nakon što se proglasi za župana Raške, Nemanja će se popeti na vrh brda na kojem mu se ukazao Pobedonosac i napraviti veliki drveni krst.

otac Zavida, dok su ga ubijali, stiskao je u ruci ikonu ovog sveca, koju će Nemanja prepoznati na vratu jednog Ugra, što je bilo dovoljno da ga na licu mjesta prekolje. Nakon što se proglasi za župana Raške, Nemanja će se popeti na vrh brda na kojem mu se ukazao Pobedonosac i napraviti veliki drveni krst.

JERES POKLONJENJA KULTU

Kao i uvijek, ispisujući ovu knjižicu, Kecmanović i Stojiljković nisu lišeni ambicija pravih pisaca, pomalo i subverzivnih. Njima je bio cilj, priznaje Kecmanović u jednom intervjuu (pomalo samotno, bez Stojiljkovića), da poljuljaju idealizovanu sliku o Stefanu Nemanji koju vijekovima gradi crkva, da ga predstave kao čovjeka od krvi i mesa, koji ima svoje sumnje, nemire, nedoumice, koji voli, prašta i griješi, koji je blizak običnom čovjeku. Istovremeno, kao i svaki pravi projekat, i ova knjiga ima svog direktora

MIXER

Mirnes Sokolović: Povratak dioskura

CEMENT

Đorđe Krajišnik: Kako parodirati Mirka Kovača

ŠTRAFTA

Aleksandra Sekulić: Proleća 2016

ARMATURA

Robert Kozma: Protiv privatizacije grada

VREME SMRTI I RAZONODE

Shpetim Selmani: O drevnoj gluposti. Zašto pišem?

i svoj cilj, o kojem je govorio Kecmanović izjaviši kako žele da Srbi nauče nešto o Nemanjićima, jer slabo poznaju svoju istoriju, a direktor Lagune Dejan Papić rekao je da dolazi vrijeme da se o srpskoj istoriji priča bez ustručavanja, i romansirano ako treba, bez da se izmišlja, u jednoj prosvjetiteljskoj misiji u kojoj je, kako naglašavaju u Laguni, uloga kompanije prevashodno to da što veći broj ljudi, na što široj teritoriji, može na jednostavan i lak način doći do ovog izdanja.

Dakle, Kecmanović i Stojiljković, pretendujući na literarnost, željeli su se svojom knjižicom suprotstaviti kvaziistorijskim tumačenjima dinastije Nemanjića, trudeći se da izbalansiraju fiktivno i istorijsko, u čemu su im pomagali i dvojica doktora sa Istorijskog instituta. S druge strane, Stefana Nemanju, za razliku od crkvenjaka, prikazivali su kao čovjeka, za što im nije trebala pomoć. Kad dođe vrijeme za bitku s njegovim bratom Tihomirom,

koji će unaprijed slaviti pobjedu sa svojim romejskim saveznicima, Nemanja će noć pred bitku provesti u molitvi a zatim pričestiti vojsku, lišen strasti i strahova. Stalno će biti primoran da ratuje, a cijeli život mu je bila želja da se mane klanja i posveti bogomoljama. Pred ogromnom Manojlovom vojskom, povući će se u nepristupačne planine, gdje će se bogougodno piti vodu iz potoka i hraniti se biljem.

Jesu li to mjesta na kojima Kecmanović i Stojiljković uzdravaju crkvenu poetiku? Možda će se oci ražestiti, kad pročitaju kako su dioskuri prikazali ljubav Stefanovu sa Ravi-jojlom, možda njihovom ukusu neće biti primjereno kad pročitaju,

taju, kako je Nemanja osjetio tu – kako kažu poetično – svu slast i svu gorčinu ljubavi, kada Ravijojla, prozračna sebarska kći vilinskog imena i lika, prvu jesen njegova stolovanja pretvori u proljeće, svakako prije nego što joj duša napusti tijelo zajedno sa mlazom krvi, što će zaista biti tragično. Stefan Nemanja neće ostati imun na strast ni kad sretne bahatog Ugra Beloša, kod kojeg će naći očevu ikonu, i zariti mu svoj bodež u grkljan. Crkveni pisari, međutim, s tom Kecman-Stojiljkovićevom invencijom ne bi trebali imati problema, to je sastavni dio poetike žitija, treba se sjetiti kad Sveti Sava ubije Streza, istina na manje krvav način, samo molitvom.

Prikazivati vladara kako prašta neprijateljima, kako ga žalosti sukob s braćom, kako ostaje skrušen u tamničkim danima, kako razgovara sa svecima, kako mu je želja baviti se bogomoljama, dok ga neprestano zovu u rat, pisati tako i umišljati da se piše

Avion za let do Nemanjića:
Muzej tehnike u Varšavi

Fotografije u broju: A. Sekulić

roman, koji uzdrmava opšta mjesta crkvene književnosti, zato što glavni junak ima dvije i pol tlapnje i jednu polustrast, znači biti pisar jednog novog žanra, postmodernističkog žitija, koje dostojno prati pustolovine vladara mučenika. To je vrsta duše-poleznog čtenja s iluminacijama slikovnice, po mjeri novih konstelacija na književnom tržištu. Sakralna podloga, koja razlikuje žitije od biografije, prisutna je ovom djelu i u svakom poglavlju, u snažnoj tendenciji da se stvori uzorno štivo s kojim se ima poistovijetiti dati kolektiv.

ISPOD VRUĆEG LIMENOG KROVA
UNIVERZITETSKE BIBLIOTEKE

Aleksandar Jerkov, na jednom okruglom stolu, govorio je prošle godine o srpskoj književnosti sa velikom ozbiljnošću & zabrinutošću. Njemu je strepnju u glas utjerao izostanak velikih književnih vrijednosti, u jednom istorijskom vakuumu, poslije pada dva lična režima, Josipa Broza i Slobodana Miloševića, poslije dva slo-ma epohe – raspada Jugoslavije i NATO bombardovanja Srbije – i poslije razočaranja koje je za sobom ostavila demokratija na početku vijeka. Naša književnost i naša kultura su, kaže Jerkov, iz-mrcvarene ovim događajima i zasad nismo dobili veliki, epohalni odgovor književnosti. Zato se moralo pojaviti jedno potresno djelo, „Top je bio vreo“ Vladimira Kecmanovića, koje je, kaže Jerkov, odredilo književnu situaciju danas, kao što su prozu nakon Drugog svjetskog rata odredili „Roman o Londonu“ Miloša Crnjanskog, „Peščanik“ Danila Kiša i proze Aleksandra Tišme, a djelimično i roman „Rat je bio bolji“ Miodraga Bačića. Na pitanje koje postavio Jerkov, sada je došlo vrijeme, nakon Pe-

kićevog „Vremena čuda“, nakon Basarinih istoriografskih demon-taža, da Kecmanović i Stojiljković daju epohalni odgovor, pružajući svoje postmodernističko žitije u vidu slikovnica, što bi moglo biti logično, jer zna se dobro, kako kaže Jerkov, da Kecmanovićeve knjige određuju književnu situaciju danas onako kako ju je od-redila proza od Andrića do Pekića i Pavića, od Selimovića do Dragoslava Mihalovića. Jerkov je, kaže, dugo čekao da neko od sa-vremenika stane uz književne velikane, stigavši iz pakla nedostoj-ne imaginacije do rajske književne umetnosti, sada je došlo vrije-me za to. – Profesori, to se vidi i na Jerkovljevom primjeru, dosta toga znaju, ali veliki pisac mora sam napisati veliko djelo srpske književnosti, podsjeća Jerkov, i u tome mu najbolji tumač može pomoći utoliko što će ga uporno i dobronamjerno podsjećati na pravi stvaralački zadatak, što je ovog puta imalo efekta. Kecman-Stojiljković, kako ćemo vidjet, imaju osjećaj za stvarnost, koliko i za tekst, oni – vidjeli smo – pišu žitije a misle da su istori-ografski karizmatični, on prave sveca a misle da su stvorili književ-nog junaka. To nije kraj, njihova ambicija je nevjerovatna, direktor Papić im je rekao da je u pitanju romansirano uobličavanje istori-je. – Ovo djelo, kako naglašavaju u intervjuima, treba biti dejstve-no i u stvarnosti, jer njihovu priču ne samo da treba pročitati dije-te, ili otac djetetu, ili roditelj da se podsjeti i nauči neke stvari, ne-go iz priče o Stefanu Nemanji ima i drugi da izvuku dosta pouka. U politici i ratovanju, naglašava Kecman-Stojiljko, nužno je praviti diplomatske poteze i kompromise, što nije sporno, ali bitno je da kompromisi budu u interesu države, a ne nekog drugog. Autori napominju da je Nemanji kao ratniku koju je izvojevao mno-ge pobjede na bojnomo polju u trenutku kada Srbija faktički nema

svoju vojsku, nema služenja vojnog roka, pod protektoratom je stranih sila. Interesantno je to što je Nemanja faktički izašao na cr-tu najvećoj vojnoj sili svog doba, suprotstavio se Manojlu, kažu au-tori. Iako je tu bitku izgubio, poslije je diplomatskim i državnimkim potezima dobio rat, svoju državu i nezavisnost i od njega bi mogli da uče naši političari. Kod nas je u posljednjih 200 godina često obrnuto, rekode Gedžinim riječima, mi dobijemo rat, a poslije za stolom izgubimo i teritorije, i državnost, i nezavisnost.

ZNANJE, IMANJE I NEMANJA

Krenuvsí kao borci za umjetnost u autonomnoj pokrajini srpske književnosti pod nazivom P-70, Kecman-Stojiljko sada, kao pravi komesari, ilustriraju u svojim slikovnicama križni put i očekuju da njime prođu vodeći srpski političari današnjice. Kad se Stefan Nemanja, kao njegov otac Zavida, preda Vizantincima da ne bi oteli njegovu porodicu, na posljednjim stranicama žitija on će krenuti s povorkom kroz Konstantinopolj, praćen urlicama, sve dok ne sti-sne ikonu i na nebu ne ugleda Svetog Georgija Pobedonosca, na bi-jelom konju, satkanom od oblaka. Tada će shvatiti da postoje bite-ke koje se ne dobijaju mačem, te bitke su najveće, i župan Nema-nja će se uspraviti i podići glavu pred razjarenom ruļom. Te bi stranice trebali pomno pročitati svi političari. Da li su au-tori stvarno ozbiljni sa ovim djelom? Oni izgleda stoje u intervju-ima svim svojim bićem iza visokoparnih poruka ovog djela, am-bicije nisu samo lukrativne nego i književne, nastavak će uslije-diti. Bez sumnje, kao vrijeme odmiche, oni kao autori samo na-preduju, dosad su zajednički uspijevali napisati roman, sada su sa po pola glave napisali čak i slikovnicu u nekoliko tomova ■

parodiraju. Poznato je na koji način Kovač operiše sa medijem fotografije u svojim knjigama. Ovaj ih pisac koristi kao pripovjedački okvir, kako bi na osnovu fiktivne fotografske zaostavštine izgradio narativ. Nasuprot toga, Nezirović unutar teksta umeće vlastite fotografije, čime pravi harakiri nad vlastitim pokušajem da se romaneskno izrazi. Nezirović u svom tekstu umetne fotografiju, da bi potom prepričao njen sadržaj. Time fotografiju svodi na smetnju književnosti. Ona sužava doseg same književnosti, jer šta piscu ostaje nakon što objavi fotografiju u tekstu? Samo da uz nju stavi legendu? Nezirović upravo to i radi svaki put kada fotografiju uvodi u tekst. Ali to već nije književni postupak, to je eventualno pisanje porodične monografije.

Još jedna je stvar vrlo zanimljiva iz serije *kovačevskih* poduhvata Elvedina Nezirovića. Budući da pisac operiše sa opštim mjestima odrastanja, u svoju knjigu uvodi i one segmente koji se tiču seksualnog odrastanja. Na jednom mjestu u knjizi, reflektujući se na davnjašnju reakciju koju je na njega imalo milovanje djevojke neznanke u nekom autobusu, Nezirović piše: „Tijelo mi se počela razvijati lava nekog dotad nepoznatog zadovoljstva, a mlitavi makaron u mojim gaćicama po prvi put su protresle električne vibracije“. Malo dalje sam Nezirović pokazuje banalnost ove slike: „Bilo je to, zapravo, mo-je prvo tjelesno uzbuđenje, prva spoznaja sebe kao seksualng bića, koju ovdje pripovijedam bez nekog naratološkog efekta, onako, za sebe, kao svojevrsnu dopunu poglavlja u kojem sam govorio o svojim pubertetskim iskustvima s pornografijom“. Treba napomenuti da je u *Boji zemlje* znanat broj mjesta koja su „bez nekog naratološkog efekta“. To je još jedan dokaz koliko je sužena romanesknost ove knjige. Nezirović će jednako tako, s neba pa u rebra, umetati svoj ratni dnevnik, odjeljke kojima objašnjava zašto je pisao ovu knjigu, epizode u kojima se direktno razračunava sa familijom. Nakon što autor u knjizi *Boja zemlje* izreda cijelu porodičnu lozu, te se seksualno oslobodi, slijedi odjeljak u kojem se direktno razračunava sa onim dijelom svoje familije koji je na njega nakon očeve smrt zaboravio ili pokazao manjak pažnje. Ponovo to nije samo po sebi problematično da Nezirović ne stranicama nečega što je zamislilo kao roman direktno ne prokazuje braću svog oca i drugu pripadajuću rodbinu. Posve je nerazumljivo zašto čitaoca trebaju zanimati piščevi odnosi sa na-mom, dedom, dajdzama, amidžama, rođacima... A kada uđemo u stvari koje se odnose na porodični prljavi veš, sve postaje degutantno kao u kakvoj rijaliti emisiji iz porodične sfere: „Sve za lju-bav“ ili takvo što.

Ne želim dakako reći da je cijela Nezirovićeva knjiga besprizorna. Postoji nekoliko zanimljivih i književno relevantnih pasaža u njoj. Ali jedino kao da pisac oslobodi maniriziranja kovačevskog ili drugih postupka. Na žalost, takvih je pasaža suviše malo, preovladavanje manirizma i imitacije uzora guši autora. Čitalac će se s pravom zapitati šta se desilo sa ocem od kojeg je cijela ova priča potekla? On se, pod pritiskom svega navedenog, u potpunosti gubi sa obzora ove knjige. Nezirović time iznevjerava inicijalni razlog ulaska u pisanje ovog teksta. Ne uspijeva ni da nam dočara odsustvo oca, jer ima prečih poslova. Kao da mu je deviza bila: „Započecu priču o ocu, kako bih re-kao familiji šta o njoj mislim“ ■

ŠTRAFTA

Piše: Aleksandra Sekulić

PROLEĆA 2016

Razna *proleća* proleću, rekonfiguracija se ubrzava, ubrzanje ras-paljuje analitičare i javnosti se ispostavlja neki niz mutnih fotogra-fija tela u kretanju. Kao i obično, fašizam je prizvan da zavera ne-zadovoljne i spreči ozbiljnu mobilizaciju oko društvenih promena, da zamuti javno polje strahom i mržnjom, da lako objasni *križu* ka-pitalističkog sistema zaverom stranaca i smisli neku novu *čistotu* za odbranu. Ubrzanje kojom fašizam u Evropi osvaja javni prostor, falsifikuje antikolonijalne ili antiimperijalne ideje često zavera, či-ni da pomislimo da je nastupio ojednom, da je antiimigrantska plima nanela, a kriza EU pojačala njegovo prisustvo. Fašizam je sa-mo vulgarnije vidljiv, korišćen i izložen, isturen. Ovog proleća, sti-cajem okolnosti, kretala sam se brzo Evropom, te sam možda uspe-la da uhvatim i poneku jasniju fotografiju, kao što se vozovi u kre-tanju istim pravcem međusobno jasnije vide. I sa tim slikama ra-dim egzgetičku analizu, tumačim njihova predskazanja, anticipa-cije i najave iz davne prošlosti, one od pre par godina.

MUZEJ TEHNIKE

Pre par godina mi je u Berlinu kolega iz časopisa Kritika Politična iz Varšave opisivao neke crne noći ultradesničarskih marševa, ka-da bi se ljudi sklanjali u njihovu redakciju. Ovog marta bila sam u toj redakciji u Varšavi, na konferenciji o budućnosti Evrope, i pri-metila da se iz opšteg tona straha, spekulacija i strepnje izdva-jaju glasovi sa Balkana, da nam je tamo zapravo i uloga bila ot-kočiti taj šok i ograničenja. Nedavno je donet zakon o „zabrani propagiranja komunizma ili bilo kog totalitarizma“ u Poljskoj. O ulozi *antitotalitarizma* u našoj liberalnoj stvarnosti i njenoj legiti-mizaciji pisao je Miklavž Komelj, kao i Krešimir Zovak u tekstu „Svi smo mi antitotalitaristi“. Za svoj lični uvod u Varšavu izabrala sam da posetim Muzej tehnike u ikoničkoj zgradi koju je Sovjetski savez poklonio Poljskoj, sada nadgornjavane staklenim nebede-rima preko puta i zasenjivane modernim tržnim centrima. Posle pozdrava sa kipom Madam Kirí, čudnih izuma i naprava iz prošlih vekova, razvoja geodetske prakse, fizike, hemije, gomile filmskih kamera iz raznih perioda, videla sam deo decenijama stare po-stavke o istoriji rudarske tehnologije, automobilske industrije, starih aviona, sve u društvu nekoliko grupa dece iz različitih ško-la i vrtića. Na izložbi kompjuterske tehnike gledala sam zapanje-ne klince kako slikaju Spectrum dok im nastavnik objašnjava čemu je služio, a pomaže mu i sama postavka jer je i sad izložen na čoji i parketu iz prošlog veka. Arheologija. U susednoj prostoriji je sponzorisana izložba/reklama 3D animacijskog softvera u pot-puno drugačijem, spektakularnijem setingu. Građani Varšave ipak, kako sam čula, nisu spremni da dozvole rušenje ove zgrade, i zanima me kako će se meriti propagandni doseg ovog simbola, i da li će se i Muzej tehnike po svom naučnom i tehničkom opti-mizmom naći na listi, da li će se ovaj horizont otpisati u korist sponzorisanih displeja korporacijskih softvera.

ONI DOLAZE

Pre par godina belgijska desnica je u predizbornoj kampanji delila po poštanskim sandučićima flajere na kojima je bila slika natovare-ne stare škode sa natpisom: „Oni dolaze!“, aludirajući na istek ro-ka od sedam godina od ulaska Rumunije u EU, koji omogućava rad-nicima iz Rumunije da sada rade u zemljama EU. Podsećao je taj moto na trejlere horor filmova iz vremena Hladnog rata, zazivaju-

ći neko vanredno stanje protiv vanzemaljaca, Godzile, ljudi-mra-va. Ovog aprila, ubrzo posle terorističkog napada u Briselu, na gra-ničnim prelazu iz Holandije posmatram zastoj pred kontrolnim punktom, a u podzemnom prolazu na trgu u Antverpenu specijal-ne jedinice koje, kako ću otkriti, obezbeđuju skup protiv terorizma u organizaciji muslimanske zajednice u Antverpenu, blizu Gradske kuće ispred koje su sveće, cveće i natpisi: Ankara, Sirija, itd. Briž i Ostende bili su poprište *demonstrativnog evropskog turizma* sun-čanog vikenda, kada su evropski turisti namerno pohrlili baš u bel-gijske gradove da pokažu da je stanje normalno i da se ne boje.

RIZIK I PRAVO

Pre par godina u Oberhausenu otvoren je jubilarni 60. festival kratkog filma neobičnim performansom, koji je završen čitanjem pisma jednog hotela festivalu o tome kako treba da obrati pa-žnju na korisnike smeštaja, jer oni „ne nude smeštaj umetnicima i manjiinama“. Pismo je bilo napisano 1983. godine. Ovim je ve-lika institucija kritičke svesti i umetnosti Evrope i sveta upozo-rila šta može biti posledica odustajanja od rizika, kritičke jav-nosti. Ove godine je festivalski uvodnik Larsa Gasa posvećen de-legitimizaciji institucija kulture, a u korist *participacije publike*, koja populističkim prividom zapravo uniformiše i sužava polje kulture: „Publika ne polaže pravo da je činimo srećnom. Ali po-laže pravo na to da je ne smatramo budalom.“ Gas je iskoristio primer radija koji su identičnih programa i plej lista „najtraže-nijih“ sadržaja. Radio aparat iz 1930ih, koji je emitovao savre-neni program nemačkog radija, bio je u centru izložbe kineskog umetnika Sun Cuna (Sun Xun), koju je stvarao prethodnih neko-liko nedelja u Oberhausenu. Njegovi crteži, kolaži, slike i insta-lacije nastale u ovom gradu i inspirisani Evropom već su u po-kretu, anticipiraju film (paper movie) koji se odvija po složenoj logici njegovog impresivnog filmskog opusa i upozoravaju na stvarnost i materijalnost novih odnosa, koje upravo oni u njih uronjeni često ne vide u sopstvenom društvu.

MUZEJI, SUVERENI, ZVERI, DUHOVI, I NAŠ SLUČAJ

Pre par godina u Muzeju savremene umetnosti na Ibici raspitiva-la sam se kako se taj impresivni muzej finansira i rekli su mi da je na gradskom budžetu. Ibica ima četrdeset hiljada stanovnika i impresivni Muzej, dok je u Beogradu obnova Muzeja savremene umetnosti toliki problem da je kao trauma prenošen godinama na razne ministre, vlasti, nivoe rešavanja – bez rezultata. Pogle-dala sam sa tvrdave jahte ukotvljene nedaleko odatle i shvatila da slavni fudbaleri koji plaćaju desetine hiljada evra boravak nji-hovih plovila u mondenskom, klakerskom centru, time, ne zna-jući, učestvuju u finansiranju ove institucije. U muzeju sam uo-čila svega dvoje posetilaca, kao da je metodom Izgubljenog pi-sma najuspešnije skriven baš tako, izložen na najposećenijem ostrvu Mediterana. Ove godine, u Barseloni se najviše pričalo o posledicama smene/ostavke direktora (Bartolomeu Mari) Muze-ja savremene umetnosti Barselone (MACBA) zbog cenzure jednog umetničkog dela na izložbi „Zver i suveren“, i o njegovoj odluci da smeni sve kustose pre odlaska. Cenzurisana je skulptura au-strijske umetnice Ines Doujak koja predstavlja kralja Huana Kar-losa sodomozovanog nad starim šlemovima SSjedinica. Kako na-log da se rad sa izložbe skloni kustosi nisu prihvatili, direktor je izložbu otkazao, kustose smenio i dao ostavku. Spekulisalo se da je pritisak izvršila počasna predsednica Upravnog odbora Muze-ja, bivša kraljica Sofija (žena Huana Karlosa), ali je direktor tvr-dio da je sve u potpunosti bila njegova odluka. Posle sastanka Konzorcijuma MACBA, saopšteno je da MACBA prolazi kroz krizu, ali da želi da otpočne novi period života muzeja kao javnog enti-teta koji pretpostavlja odgovornost za prenošenje umetnosti, različitih vizija i generisanja javne debate.

Mene su brinule neke druge skulpture. U kretanju Barselonom možete u nekom momentu osetiti kako se nešto ne uklapa, nešto čudno iskače; iz uzbudljivog niza Gaudijevih građevina, gotskih gargoļa, vavilonskog žamora koji jedan kraj Ramble (*Rambla pa'qui Rambla pa'lla*, kako peva Manu Chao) – pomorski sucijal-u kojem više pojasevi za spasavanje u znak žalosti nad izgubljenim životima izbeglica u Mediteranu – povezuje sa trgov Katalunja na kojem su prihvatni šatori sa hranom, i prilozima za pomoć izbe-glicama, dakle iz tog ritma kaperista i šarenila Barsinih dresova za turiste prostreli ponekad pogled neoklasicističkog spomenika sa čudnim simbolima. Na ove je spomenike iz frankističkog perio-da mislio direktor Antonio Tapies Fondacije, koja je organizovala seminar Apstraktni socijalizam (o jugoslovenskoj modernoj umet-nosti i njenoj aktuelnosti), kada je posle naše diskusije o parti-zanskoj, antifašističkoj memorijalnoj praksi SFRJ i njenom tret-manu u vreme revizionizma u post-jugoslovenskim nacionalnim državama, pitao: „Šta biste radili u suprotnom slučaju, da ste okruženi spomenicima koji predstavljaju suprotnu ideologiju?“. Koleginica Ana Dević iz kolektiva WHW iz Zagreba odgovorila je vr-lo precizno: „Važno je baviti se postelnicima i ostacima te ideolo-gije u društvu, to je pitanje važnije od spomenika.“

AJ, KARMELA

Pre par godina smo u Beogradu napravili skup „En garde, Avant-Garde! 20/21“ (HBS-CZKD), sa željom da se osvrnemo na eufo-rično militarističko obeležavanje stogodišnjice od početka I svet-skog rata koje je u svoj spektakl usisalo i kastriralo i istorijske avangarde, uz *organizovano prećutkvanje* onovremenih antirat-nih i revolucionarnih pokreta. Tada je skup zaključen diskusijom o aktuelnosti dela Dimitrija Tucovića i Marko Brečelj je potom po-novio svoj performans na spomeniku Tucoviću na Slaviji. Razgo-varali smo o najavi da se ovaj spomenik premesti ispred Narodne banke i simbolici tog dešaja, imajući u vidu da je Tucović socijal-demokrata koji je glasao protiv ratnih obveznica u Evropi. Zbor-nik tekstova sa tog skupa, koji je uredio Branislav Dimitrijević, ovih dana je izašao, *ugledao je svetlost*, dok su kolege stajale na spomeniku Dimitriju Tucoviću u toku protesta „Ne da(vi)mo Beo-grad“, upozoravajući na taj nastupajući *ribranding* Beograda, sa transparentima pred kolonom od dvadeset pet hiljada ljudi koji su se spuštali Slavijom, u protestu zbog fantomskih bagera na Sa-vamali, ali i nastupajućih noćnih i dnevnih bagera, koji prete i spomeniku Dimitriju Tucoviću između ostalog. *Mi smo protiv ugnjetača, i njihovih pomagača, legionara i fašista, Aj, Karmela, aj Karmela...*

EN GARDE!

Proleće zaključeno Brexit cunamijem, masovnim radničkim pro-testima u Francuskoj, poništavanjem izbora u Austriji, masovnim protestom u Hrvatskoj povodom kurikularne reforme, ali i sve glasnijim zahtevima da se protivteža liberalnoj politici u Evropi više ne traži u desnim, nacionalističkim „čvrstim rukama“, kao u despotijama koje su u EU totalisrane i podržavane kao se klatno nezadovoljstva ne bi previše odmaklo ulevo, pa su se ove razma-hale u otvorenu fašističku demagogiju. Ova vrsta korupcije na ko-joj je zasnovan neofašistički trend u Evropi, ospoljena je i sada je na nama da učimo iz kontinuiteta antifašističke borbe, koja je uz velike napore u post-jugoslovenskoj, antikomunističkoj amnezi-ji preznačavana ne bi li se razdvojila od svoje revolucije. Zato ni-je prijatno čuti da je Zlatko Hasanbegović u pravu da je danas an-tifašizam prazna floskula (na šta je Boris Buden skrenuo pažnju). To je trebalo da bude pobeđnički usklid jedne revizionističke ope-racije koja je sve učinila da antifašizam obesmisli toliko da se u njega usele i saradnici fašista. Ali, to se mora čuti i razumeti da bi se moglo reći: No Passaran! ■

BETON BR. 173 DANAS, Utorak, 19. jul 2016.

BETON BR. 173 DANAS, Utorak, 19. jul 2016.

II

III

ARMATURA

Piše: Robert Kozma

PROTIV PRIVATIZACIJE GRADA

O Inicijativi „Ne da(vi)mo Beograd“

Neformalna Inicijativa „Ne da(vi)mo Beograd“ nastala je pre dve godine. U početku se okupila grupa ljudi koju je, iz različitih razloga, zanimalo kako građani, bilo „stručni“ ili „nestručni“, mogu da učestvuju u planiranju, organizaciji i razvoju grada, odnosno da se bore za bolje životne uslove u svome gradu. Odmah smo se fokusirali na borbu protiv projekta „Beograd na vodi“ čiji zagovornici teže da na flagrantan način povlašćenoj manjini omoguće luksuzno naselje, na uštrb osnovnih komunalnih i infrastrukturnih resursa za stanovnike ostalih beogradskih naselja. Nije u ovom netransparentnom projektu isključivi niti primarni problem narušavanje arhitektonskog nasleđa, nego privatizacija i davanje obale reke u vlasništvo netransparentnom privatnom „investitoru“. Na taj način poklanja se (potencijalno) vredno zemljišta i omogućava se manjini građana da budu jedini korisnici obale reke i da uživaju u luksuznom neselju. Ugovorom između Republike Srbije i „Eagle Hills“-a, navodnog investitora, uspostavljena je obaveza Vlade Srbije i Beograda da o svom trošku raščiste zemljište, izmeste glavnu autobusku i železničku stanicu i infrastrukturu, plate troškove eksproprijacije, izgrade novu i prilagode postojeću saobraćajnu i urbanističku infrastrukturu oko teritorije na kojoj se planira izgradnja naselja „Beograd na vodi“. Vlast će koristiti nacionalni i gradski budžet da bi ispunili sve ugovorne obaveze, a čak će i uzeti kredit u iznosu od 130 miliona evra. Na taj način će finansijski opteretiti i zadužiti naše građane, a većina njih nikada neće videti ni uživati u luksuznom neselju. Istovremeno, gradska i nacionalna vladajuća elita promoviše i sprovodi mere štednje, zakidajući građanima pravo na efikasno javno zdravstvo, obrazovanje, socijalnu zaštitu i saobraćaj, dok se obavezuje da koristi javni novac kao podršku privatnoj investiciji izgradnje luksuznih apartmana i „shopping“ centra. Zbog toga je veoma važno

zapitati se ko je ovde investitor: fantomski „Eagle Hills“, koji za pravo investira samo 20 miliona evra i daje dodatni zajam od 130 miliona evra, koji je takođe prikazan kao investicija, ili građani Srbije čiji se poreski novac koristiti za izgradnju potrebne infrastrukture i čije se zemljište poklanja privatnom investitoru. U protekle dve godine, oponirali smo beogradskoj vlasti u njihovoj nameri da izmene zakone i procedure koje regulišu razvoj grada, kako bi omogućili sprovođenje predviđenog urbanističkog projekta. Na primer, zajedno sa preko sto građana, urbanista i arhitekata napisali smo i podneli 2000 primedbi na predlog gradske vlasti za promenu Generalnog urbanističkog plana Beograda u 2014. godini. Naravno, nadležna Komisija nije ni obratila pažnju na primedbe, odbacujući svaku uz šturo obrazloženje: „Ne prihvata se“. Nakon toga smo odlučili da ne učestvujemo više u institucionalnim procesima kojima se reguliše izradnja grada, jer su predstavnici nadležnih komisija i gradske vlasti nedvosmisleno pokazali da ne mare za javnu debatu i mišljenja građana i stručnjaka, kao ni o zakonodavstvu i pravu generalno. To su i više puta pokazali kada su kršili ili naknadno menjali zakone, propise i procedure koji regulišu razvoj grada, kako bi „ozakonili“ njihova nezakonita i nepropisna delovanja. Počeli smo sa izražavanjem nezadovoljstva u drugačijem maniru na Javnoj sednici o prostornom planu za područje posebne namene za realizaciju Beograda na vodi (sic!). Bilo nam je jasno da je otpor argumentima besmislen kad su sa druge strane ljudi čiji je jedini zadatak da omoguće protok vremena i da sve primedbe odbiju, bez obzira na kvalitet argumentacije. Ovaj put na javnu raspravu došli smo sa šlaufima, sa loptama i ostalom opremom za plažu želeći simbolično da kažemo da na ovaj način „dave“ Beograd i da je ceo proces besmislena šarada u kojoj se glumi da postoji rasprava, a u stvari su odluke već donete u korist investito-

Foto: Inicijativa „Ne da(vi)mo Beograd“

ra, a na uštrb javnog interesa. Prvi protest na ulici, pod nazivom „Da im pokažemo patku“ organizovan je na dan kada su predstavnici Srbije i „Eagle Hills“-a potpisivali ugovor, odnosno kada su ozvaničili prevaru. Od tada redovno izlazimo na ulicu braneći javni interes, jer nažalost vladajuća elita shvata javnu debatu kao merenje odnosa snaga i brojeva, a ne kao način za artikulaciju stavova i mišljenja kako bi se pravičnije i egalitarnije raspodelili resursi svim građanima. Vrhunac nasilja nad javnim interesom građana bilo je kriminalno delovanje motorizovane, organizovane i maskirane grupe ljudi koja je u noći 24. i 25. aprila porušila nekoliko objekata u Hercegovačkoj ulici i ispod mosta Gazela. Tom prilikom su privremeno maltretirali obezbeđenje firme, čiji su se objekti nalazili u ulici, i prolaznike, ograničavajući im slobodu kretanja i ugrožavajući njihovu sigurnost i integritet. U tome su, dokazano je u izveštaju Zaštitnika građana, imali podršku policije i komunalne policije koje su odbile da pomognu građanima koji su zvali u pomoć. U protekla dva i po meseca dvadeset hiljada građana na ulici brani javni interes zahtevajući ostavke nadležnih: Siniše Malog, gradonačelnika Beograda i Nikole Nikodijevića, predsednika Skupštine Beograda, koji obavljaju funkcije najviših organa gradske vlasti, Vladimir Rebić, v.d. direktora policije, Nebojše Stefanovića, ministra unutrašnjih poslova, koji su po funkciji odgovorni za postupanje policije, kao i Nikole Ristića, načelnika komunalne policije, uniformisanog odreda čiji je jedini cilj maltretiranje siromašnih ljudi u društvu. Njihove ostavke biće prvi korak ka krivičnom procesuiranja nalogodavaca, organizatora, realizatora i pomagača u činjenju više krivičnih dela. Priznali su umešanost u zločin, ali nisu preuzeli odgovornost. Neće je ni preuzeti samoinicijativno, ukoliko ih ne nateramo. S toga, nema povlačenja! Zločin zaslužuje kaznu! Nema predaje! ■

VREME SMRTI I RAZONODE

Piše: Shpetim Selmani

O DREVNOJ GLUPOSTI. ZAŠTO PIŠEM?

Pišem zato što sam rođen 16. maja 1986. U godini u kojoj se završio najduži rat u istoriji. Da se razumemo. Nije bilo žrtava. Pišem zato što kad sam imao jednu godinu, sirijska vojska je ušla u Bejrut. Vojske još uvek protiču kroz kapilare sveta. Pišem zato što kad sam imao dve godine, prvi put je jednu islamsku državu vodila žena. Muškarci su zardalo oružje. Pišem zato što kad sam imao tri godine, federalna država Florida je na električnoj stolici pogubila ubicu Teda Bandija. Veoma kontroverznog Amerikanca. Možda poneki Amerikanac zbog njega piše. Ja pišem zato što nisam Amerikanac i ubice žive svuda. Pišem zato što kad sam imao četiri godine, bila je premijera filma Kum 3. Nisam prisustvovao. Još uvek nisam gledao taj film. Pišem zato što kad sam imao pet godina, Gorbačov je napustio Sovjetski savez. Može se napustiti nacija, ali ne i supruga. Pišem zato što kad sam imao šest godina, Evropa je počela da se ujedinjuje. Ja sam van Evrope i s onu stranu bilo koje druge Evrope. U to vreme Engleska je rodila časne sestre. Pišem zato što kad sam imao sedam godina, ispao mi je prvi zub. Bacio sam ga pravo na krov stare kuće.

BETON BR. 173 DANAS, Utorak, 19. jul 2016.

Pišem zato što kad sam imao osam godina, Izrael i Jordan su potpisali mir. Nuklearni projektili sprečavaju takva sranja. Pišem zato što kad sam imao devet godina, u tokijskom metrou je ubijeno na desetine ljudi, na hiljade povređenih. Uzrok, nervni gas. Religiozna sekta. Ljudski um je nepredvidljiv. Pišem zato što kad sam imao deset godina, Nemačka se kajala zbog Holokausta. Pišem zato što kad sam imao jedanaest godina, Princeza Dajana je poginula u saobraćajnoj nesreći. Princeza umire na ulici. Dobar naslov za knjigu. U to vreme sam čitao Dostojevskog, njegova manja dela. Odrasli su ga pominjali. Pišem zato što kad sam imao dvanaest godina, vodio sam ljubav sa biciklom u senci drveta rata. Neko je stavio puščanu cev mom ocu u usta. Pišem zato što kad sam imao trinaest godina, shvatio sam da je moj pas lutilica bolestan. Bio je traumatizovan. Pišem zato što kad sam imao četrnaest godina, Majansko proročanstvo se nije ostvarilo. Nije došao kraj sveta. Promatrao sam nebo, tokom godine. Očekivao sam da se desi nešto. Ali ono što će se dogoditi ne dolazi kad ga očekujemo. Pišem zato što kad sam imao petnaest godina, Kule Bliznakinje su postale prašina. Kofi Anan je dobio Nobelovu nagradu za mir. Pišem zato što kad sam imao šesnaest godina, počeo sam mnogo da pijem. A Severna Koreja se u laboratoriji bavila plutonijumom. Pišem zato što kad sam imao sedamnaest godina, žvrljao sam po ruci izreke mudrih ljudi. Sve su obrisane. Pišem zato što kad sam imao osamnaest godina, prvi put sam putovao avionom. Nešto kasnije, jedna žena je spustila roletne.

Padala je jaka kiša. A žena je pala preko mene. Pišem zato što kad sam imao devetnaest godina, lansiran je navigacioni satelit Galileo. Indijanci su još uvek proklinjali Kolumba i njegovu pratnju. Pišem zato što kad sam imao dvadeset godina, u Iraku je pogubljen vođa. Svemirski brod se spustio na Mars. Pišem zato što kad sam napunio dvadeset jednu, bombaški napadi su prekrili Alžir. Kad je Doris Lesing čula da je dobila veliku književnu nagradu, zaplakala je „Oh, Bože“. Izgledala je nesrećno. Pišem zato što kad sam napunio dvadeset i dve, zemlja u kojoj sam slučajno rođen postala je nezavisna. Sećam se vatrometa, hladnoće i entuzijazma. Koji se brzo potrošio. Pišem zato što kad sam imao dvadeset i tri, sanjao sam o raju sličnom Ekovoju ili Borhesovoj biblioteci. I počela je da me iznenađuje suština stvari. Pišem zato što kad sam imao dvadeset i četiri, zemlja Čile se zatresla. A ja sam drhtao od sreće negde na Rugovinoj planini. Fantastična jesen. Ljudska sramota se ne može izmeriti. Pišem zato što kad sam imao dvadeset pet godina, otkrio sam da je razočarenje jedina religija i zabavljao sam se na račun oca, sina i očaja. Pišem zato što kad sam imao dvadeset šest, u Oslu su sudili jednom fašisti. Pišem zato što kad sam imao dvadeset sedam godina, plašio sam se da ću ući u klub 27. Udario me automobil u jednom sokaku. Proveo sam dva sata u Urgentnom centru. Doktor je bio živijalan čovek. Pišem zato što kad sam imao dvadeset osam godina, pojavila se neka neobjašnjiva zabrinutost. Morao bih da razumem to stanje. Ako mogu. Još uvek pokušavam. Pišem zato što kad sam imao dvadeset devet godina, otkrio sam da je vreme mrlja na leđima golubice. Pišem za prijatelje. Za sebe. Za budale. I da biste vi malo protrljali bradavice ispod košulje ■

Prevod sa enleskog: Miloš Živanović